De Weimarer Republiek 1919-1933

Henry Schotkamp

In de 14 jaren tussen de beide Wereldoorlogen werden postzegels uitgegeven, die historische getuigenissen zijn van een tijdperk uit het leven en de cultuur van die opwindende tijdspanne van de eerste Duitse democratie.

De uitgiften voor de oorlogsinvaliden, van 1 mei 1919 worden beschouwd als de eerste zegels van de Weimarer Republiek. Mi.Nr. 105 en 106.

Briefstukje van 1 juli 1919 met 3 zegels van de speciale uitgifte t.g.v. de openingszitting van de Nationale Vergadering. Stempel: 1.7.'19 Weimar National Versammlung. Mi.Nr. 107-109.

Weimarer Republiek is de benaming voor het Duitsland in de periode 1919 tot 1933. De republiek komt na het Duitse Keizerrijk van 1871 tot en met 1918, toen op het einde van de Eerste Wereldoorlog de keizer afgezet werd. In 1919 kreeg de republiek haar grondwet, namelijk in de stad Weimar, waaraan zij haar naam dankt. De officiële naam van Duitsland was nog steeds *Deutsches Reich*.

In het Vredesverdrag van Versailles werd bepaald dat Duitsland forse herstelbetalingen moest doen, zich ontwapenen en grondgebied inleveren. Mede daardoor duurde het langere tijd voordat het weer een rol in de internationale politiek kon spelen.

In het land zelf speelde zich bijna een burgeroorlog af. Door de toenemende armoede onder de bevolking ontstond er grote onvrede die een rijke voedingsbodem werd voor politieke extremisten, voornamelijk communisten en nationaalsocialisten. Zij wonnen veel aanhang sinds de grote depressie in 1929 en volgende jaren. In 1933 wist de leider van de nationaalsocialisten, Adolf Hitler, de macht over te nemen. En waar dat toe geleid heeft weten we maar al te goed.

Bij de proclamatie van het Duitse keizerrijk in 1872 in Versailles, bleven Bayern en Württemberg eigen postzegels uitgeven.

Het einde van de Eerste Wereldoorlog betekende ook het einde van de zelfstandigheid van de postdiensten van Bayern en Württemberg.

Met de intrede van Bayern en Württemberg in de Duitse Rijkspost in 1920 verschenen zegels van die gebieden met de opdruk 'Deutsches Reich'.
Mi.Nr. 119, 121, 129 en 135 en dienstzegels 52, 63 en 64.

Als officiële start voor een geregelde luchtpostdienst in Duitsland geldt de 6de februari 1919. De dag ervoor had de *'Deutsche Luftreederei'* -voorganger van de latere Lufthansa- de luchtverbinding tussen Berlijn en Weimar geopend. Omdat daar de Nationale Vergadering bijeen was van de jonge republiek in oprichting. De eerste vluchten nog zonder post maar met passagiers, die zich met deze allesbehalve komfortabele hoog- of dubbeldekkers uit de Eerste Wereldoorlog lieten vervoeren. Dik ingepakt en blootgesteld aan weer en wind.

Luchtpostuitgifte van juli 1919. Voor die tijd fraai uitgevoerde luchtpostzegels. Mi.Nr. 111 en 112.
***Re**. Omgebouwd tot postvliegtuig werd post aan boord gebracht van de "Rumpler Taube", een oude dubbeldekker.*

Omdat in Berlijn burgeroorlogachtige toestanden heersten, kwamen de afgevaardigden voor de Nationale Vergadering in Weimar (Thüringen) samen. Vanaf haar samenkomen op 6 februari 1919 tot de verkiezingen van juni 1920 fungeerde de Nationale Vergadering ook als voorlopig parlement en koos op 11 februari Friedrich Ebert als eerste Rijkspresident. Het was het eerste Duitse parlement waarin ook vrouwen zaten.

De nieuwe grondwet *(Verfassung für das Deutsche Reich)*, van 11 augustus 1919 was een van de modernste grondwetten van de wereld. Hij voorzag onder meer in kiesrecht voor vrouwen, referenda en de grondrechten van de Duitsers.

Pas in 1928 verschenen er postzegels met de beeltenis van de beide presidenten van de Weimarer Republiek. Friedrich Ebert en Paul von Hindenburg. Mi.Nr. 413-416

Op 15 maart 1920 verscheen een gewijzigde serie uit 1916. In juni gevolgd door dezelfde zegels maar nu mét opdruk vanwege de toetreding van Bayern en Württemberg bij de Duitse Rijkspost. Mi.Nr. 113-115 en 116-118.

Het Verdrag van Versailles kwam tot stand zonder dat er onderhandeld werd met Duitsland. Het was 'slikken of stikken' voor de Duitsers. In Duitsland werd het verdrag dan ook uiterst negatief ontvangen, door de zware herstelbetalingen en het verlies van grote gebieden.

Ondanks alle harde eisen betekende het verdrag echter dat Duitsland als land bleef bestaan en na een tijd weer een grootmacht vergelijkbaar met Frankrijk en Groot Brittannië kon worden. De jonge republiek had het in de eerste vier jaar bijzonder moeilijk, onder meer door haar politieke tegenstanders. Lokaal had Duitsland te maken met seperatisten, die in het Rijnland zelfstandige staten wilden oprichten, met steun van de Franse bezetters. In het Oosten waren Poolse nationalisten het probleem, die vooral in het etnisch omstreden Opper-Silezië actief waren.

De algemene, maar ook economische crisis bereikte een hoogtepunt in 1923. Bezetting en verzet wakkerden de Duitse inflatie nog meer aan: de regering betaalde in het binnenland met nieuw gedrukte bankbiljetten. In november kostte één Amerikaanse dollar één biljoen mark. De nieuwe regering van Gustav Stresemann stond voor een onmogelijke opgave. De maand november van 1923 met zijn communistische opstanden en de mislukte Hitler-putsch was het dieptepunt van de crisis.

Germania kon terugzien op een lange carriére. Haar beeltenis verscheen op 1 januari 1900 op een postzegel van 2 Pfennig. Haar afscheid was in maart 1922 met 10 Mark.

De algemene, maar ook economische crisis bereikte een hoogtepunt in 1923. Duitsland had, naar de mening van een geallieerde commissie, niet genoeg hout en kolen geleverd om daarmee zijn schulden (herstelbetalingen) bij de geallieerden te voldoen. Daarom stuurden Frankrijk en België (in een zeer ruime interpretatie van het Verdrag van Versailles) troepen naar het Ruhrgebied, om kolen zelf weg te halen. De Rijksregering reageerde met 'passief verzet': ambtenaren en mijnwerkers moesten niet met de bezetter meewerken, maar kregen wel hun lonen van de regering.

Hulpuitgifte uit 1920. Briefkaart van Bayern met opdruk en bijfrankering met Germaniazegel en opdrukzegel.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was er veel metaal, waaronder ook muntgeld, naar de wapenfabrieken gegaan om wapens van te maken. Na die oorlog werd er om het tekort aan munten op te vangen, door veel steden en instanties papieren noodgeld uitgegeven (boven). Niet te verwarren met inflatiegeld dat door de Rijksbank werd uitgegeven.

In 1921 verschenen er postzegels met eenvoudige, maar fraaie voorstellingen. Arbeidersgroepen en cijfermotieven. Mi.Nr. 165, 170 en 178, 182.
Eind 1921 dienden zich de eerste signalen van een snel naderende inflatie aan. Mi.Nr. 193, 195 en 196.

*Eind 1922, begin 1923 ontaardde de inflatie in een **heksendans**.*
In februari 1923 verschenen de toeslagzegels voor de 'Rhein- und Ruhrhilfe' met een toeslag van 1000 Mark. En kort daarna kostte de fraaie blauwe zegel met afbeelding van de Wartburg 5000 Mark en even later de even fraaie zegel van de Keulse Dom 10000 Mark.

Maar een paar weken later waren 'Wartburg' en 'Dom' niet toereikend meer om een brief volgens lokaal tarief juist te frankeren. Het tarief daarvoor bedroeg inmiddels 20.000 Mark.
Uit de storm van de geldontwaarding was een orkaan ontstaan. De hoog-inflatie met haar duizelingwekkende getallen in miljoenen en miljarden was begonnen.
(Links en rechts biljetten van 5.000 en 20.000 Mark).

De filatelist kan de ontwikkeling van de posttarieven uit die dagen, volgen aan de hand van opeenvolgende postzegels met steeds grotere getallen.
Jac van der Vat heeft hier al in een eerder maandblad een artikel aan gewijd.

Uiteindelijk geschiedde het grote wonder. In de loop van december 1923 konden brieven gefrankeerd worden met inflatiezegels t.w.v. 50 miljard Mark of met de blauwe 50 miljard Markzegel (nr. 330) óf met een nieuwe groene postzegel, slechts voorzien van het cijfer 5!

En -nauwelijks durfde iemand het te geloven- deze 5 betekende heel eenvoudig 5 Pfennig.
De 'tovenaar' aan wie het einde van het inflatiespook te danken was, heette dr. Hjalmar Schacht, bedrijfsleider van de Darmstädter- und Nationalbank. Hij was bevriend met Gustav Stresemann die in augustus 1923 Rijkskanselier en minister van Buitenlandse Zaken geworden was.
Relatieve welvaart en politieke stabiliteit en een relatief goede verhouding met de westerse mogendheden waren kenmerkend voor de jaren 1923 tot en met 1929. Het tijdperk Stresemann.
Hij was de steunpilaar van de republiek en verwierf door zijn optreden ook in het buitenland, veel aanzien. Door het plan-Dawes van 1924 werd de betaling van Duitslands schulden gedeeltelijk geregeld, werd de munt weer gezond en kon Duitland veel geld uit Amerika lenen. De relatieve welvaart was gebaseerd op geld uit het buitenland maar het grote aantal politieke partijen maakten het vormen van stabiele regeringen moeilijk.

Vanaf 1924 verschenen er elk jaar wel zegels waarvan de vaak hoge toeslag tengoede kwam aan de noodhulp. Want de armoede was groot. Zo verschenen er in 1925, 1926, 1928 en 1929 series zegels met 'provinciewapens' (Mi.Nr. 375-377, 398-401, 425-429 en 430-434). De eerste noodhulp-uitgifte van 1924 vertoonde motieven uit het leven van de Hl.Elisabeth van Moritz von Schwind.

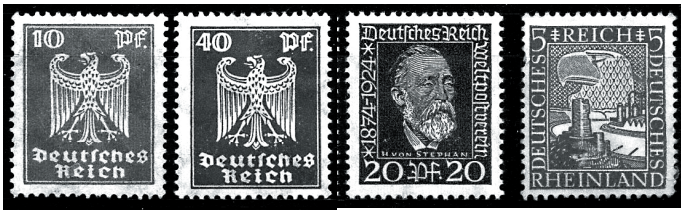

In 1924 verscheen de nieuwe rijksadelaar op een serie postzegels (355-361) en t.g.v. 50 jaar Wereldpostvereniging een portret van de grondlegger, Heinrich von Stephan (368-369). In 1925 verscheen er een serie van 3 zegels voor het 'duizendjarige Rijnland' (372-374).
Tussen 1924 en 1927 verscheen er een fraaie serie met afbeeldingen bekende gebouwen (364-367).

De economische crisis van 1929 in de VS kwam geleidelijk over naar Europa. Amerikaanse leningen werden uit Duitsland teruggetrokken, de werkloosheid steeg snel en politieke extremisten konden hun aanhang vergroten. Bij de Rijksdagverkiezingen van 1930 boekten de nationaalsocialisten al forse winst. Een winst die bij de verkiezingen van 1932 verdubbelde en dat was het begin van het einde van de Weimarer Republiek.

In 1926 verscheen een serie met koppen van beroemde Duitsers (385-397) en 1927 een serie noodhulpzegels voor de 80-jarige Paul von Hindenburg (403-406)

Vanaf 1930 waren de noodhulpzegels voorzien van fraaie stadsgezichten (450-453, 459-462 en 474-478).
In 1932 verscheen de eerste serie medaillon-zegels van de 2de president van de republiek, Paul von Hindenburg (467-473).

Bronvermelding:
**** Christian Zentner, Deutsche Geschichte 1870 bis Heute***
**** Wikipedia, Weimarer Republiek***
**** Fragen an die Deutsche Geschichte, 1800 bis zur Gegenwart***
**** EMS Verlag, Briefmarkenwelt***
**** Alle getoonde stukken zijn uit de eigen verzameling van H.S.***